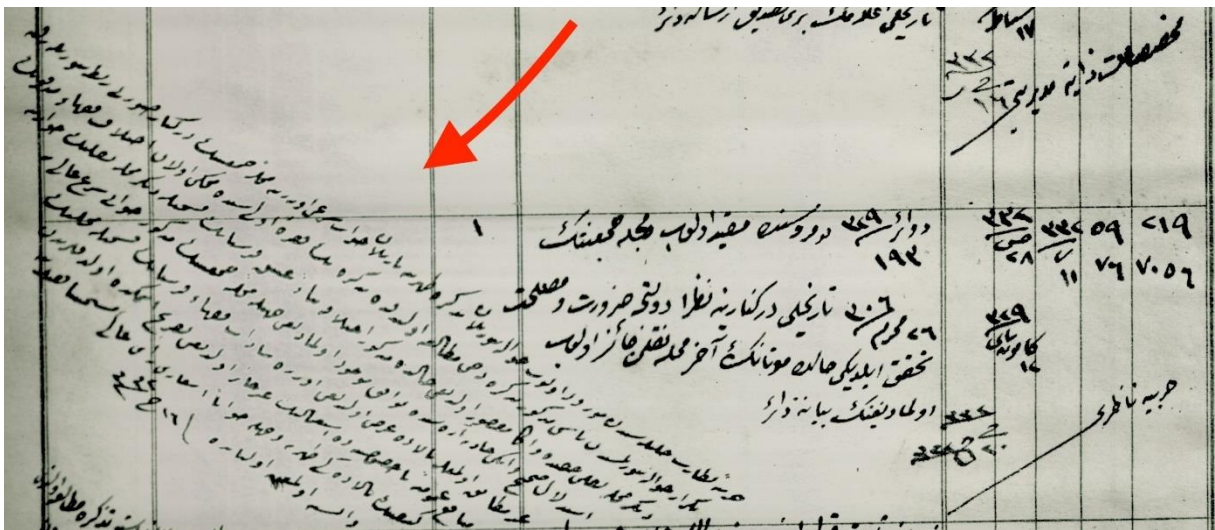
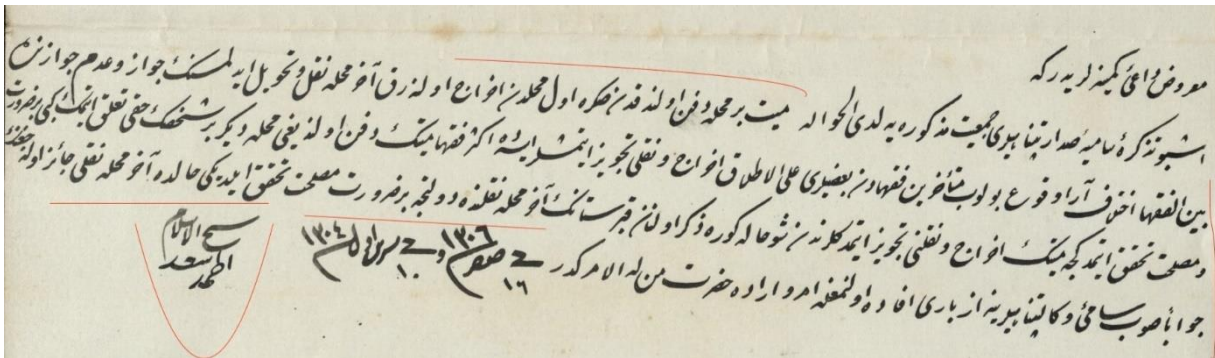
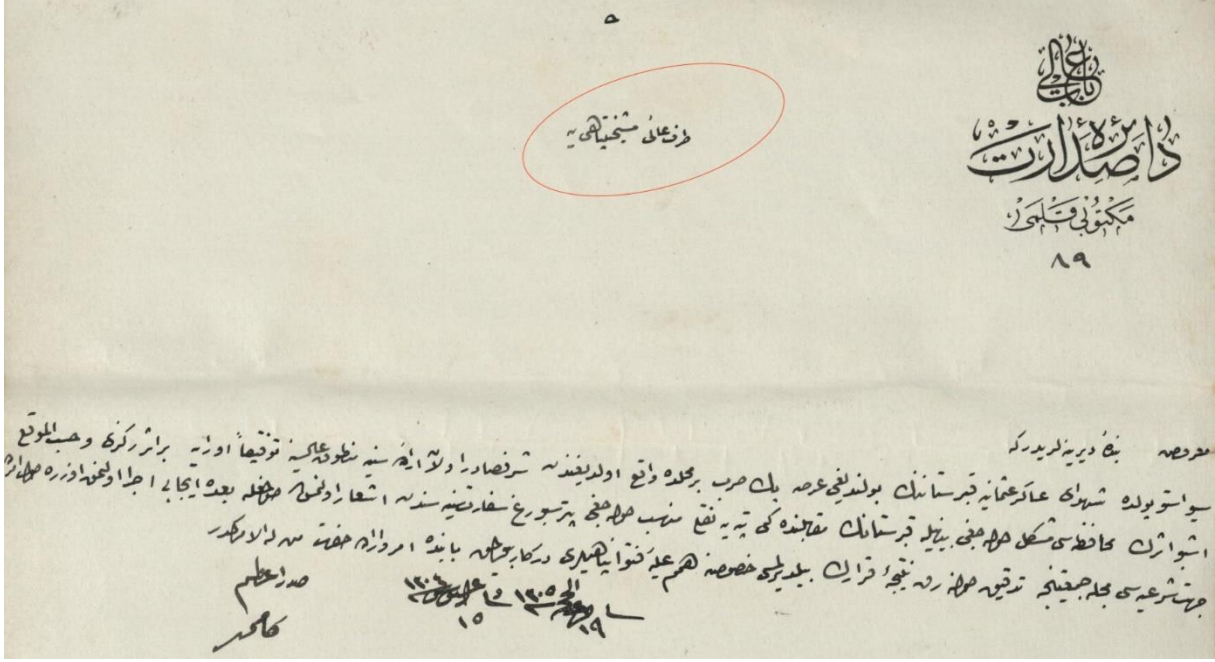

24.03.2022

Osmanlı'nın Son Asrında Kabristan Nakli Hakkında İki Fetva ve İki Mazbata

Bâb-ı Âlî Dâire-i Sadâret

Mektûbî Kalemi

89

Taraf-ı Âlî-yi Meşîhatpenâhî'ye

Ma'rûz-i bende-i dîrîneleridir ki

Sivastopol'de şühedâ-yı asâkir-i Osmâniye kabristanının bulunduğu arsa pek sarp bir mahalde vâki' olduğundan şerefsâdır olan irâde-i seniyye mantûk-ı âlîsine tevffikan oraya bir eser rekzi ve hasbe'l-mevki' işbu eserin muhâfazası müşkil olacağı beyânıyla kabristanın mukâbilindeki tepeye nakli münâsib olacağı Petersburg sefaret-i seniyyesinden iş'âr olunmuş olmakla ba'dehû icâbı icrâ olunmak üzere evvel emirde cihet-i şer' iyyesi Mecelle emiyeti'nce tedkîk olunarak netice-yi kararın bildirilmesi hususuna himem-i aliyye-i fetvâpenâhîleri derkâr buyurulmak bâbında emr ü irâde hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 19 Zilhicce sene 1305 ve fî 15 Ağustos sene 1304 [27 Ağustos 1888]

Sadra'zam

Kâmil

Ma'rûz-i dâ'î-yi kemîneleridir ki,

İşbu tezkire-yi sâmiye-i sadâretpenâhîleri cemiyet-i mezkûreye lede'l-havâle meyyit bir mahalle defnolunduktan sonra ol mahalden ihrâc olunarak âhar mahalle nakl ve tahvîl edilmesinin cevâz ve adem-i cevâzında beyne'l-fukahâ ihtilâf-ı ârâ vukû' bulup müteahhirîn-i fukahâdan bazıları ale'l-ıtlak ihrâc ve nakli tecvîz etmişler ise de ekser fukahâ meyyitin defnolunduğu mahalle diğer bir şahsın hakkı ta'alluk etmek gibi bir zarûret ve maslahat tahakkuk etmedikçe meyyitin ihrâc ve naklini tecvîz

etmediklerinden Őu hâle göre zikrolunan kabristanın âhar mahalle naklinde devletce bir zarûret-i maslahat tahakkuk eylediği hâlde âhar mahalle nakli câiz olacağının cevâben savb-ı sâmi-i vekâletpenâhîlerine izbârı ifâde olunmakla emr ü irade hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 16 Safer sene 1306 ve fî 10 TeŐrîn-i evvel sene 1304 [22 Ekim 1888]

Őeyhülislam Ahmed Es'ad

Harbiye Nazırı

Devâir 329/193 numarasında mukayyed olup Mecelle Cemiyeti'nin 26 Muharrem sene 1306 târihli derkenârına nazaran devletce zaruret ve maslahat tahakkuk eylediği hâlde mevtânın âhar mahalle naklinin caiz olup olmadığının beyânına dâir

Harbiye Nezâret-i Celîlesi'nden mevrûd olup havâle buyurulan tezkire zahrına yazılan cevâb-ı Şer'î üzerine Mecelle Cemiyeti'nin derkenâr sûreti rabt buyurularak tekrar havâle buyurulmasından nâŐî mezkûr tezkire dahi mütâla'a olundukda tezkirenin fıkrayı ûlâsında mahkî olan ihtilâf-ı fukahâ medfûnun diğer mahalle nakli hakkında ve ona ma'zûr olduğu hâlde mezkûr ihtilâfa binâen atîk kabristanın feshiyle diğer mahalle naklinin cevâzına istidlâl-i sahîh ve iki hâdis e arasında tevâfuk mevcûd olmadığı cihetle Mecelle Cemiyeti'nin mezkûr cevâbı Şer'-i âliye gayr-ı mutâbık olmakla bâlâda arz olunduğu üzere sâdât-ı fukahâ kabristanın feshiyle mahallinin menâfi-i umûmiyye ya husûsiyede isti'mâlinin gayr-ı câiz olduğunu tasrîh etmekde olduklarından keyfiyyetin bâlâdaki zahriyye vechiyle cevâben iŐ'ârı re'y-i âli-yi meŐîhatpenâhîlerine vâbeste olmağın ol bâbda...

Fî 16 Cemaziye'l-âhir sene 1332 [12 Mayıs 1914]

Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn Kalemî

Mazbata

Görölmüşdür

Mekâbir-i müslimînin sûret-i nakilleri hakkında kaleme alınan nizâmnâme ve esbâb-ı mûcibe lâyhalarının gönderildiğine dâir Evkâf-ı Hümâyûn Nezareti'nden vârid olan tezkire melfûflarıyla beraber meyâne-i bendegânemizden lede'l-mütâla'a esbâb-ı mûcibe lâyhasında muharrer olduğu üzere mekâbir-i müslimînden müddet-i medîdeden beri defn-i emvât edilmeyerek metruk kalmış olanların tecavüzâtdan masûniyetini te'mînen mahall-i münâsibe ve sâlimeye nakilleri el-yevm bir hâl-i zarûret iktisâb etmiş ve gerçi mezheb-i celîl-i Hanefî'de meyyitin kabrinden ihrâcına mesâğ bulunamadığından şimdiye kadar nakl-i kubûra müte'allik teşebbüsât netîce-pezîr olamamış ise de İmam Ahmed b. Hanbel hazretlerinin mezheb-i âfîlerinde ale'l-ittlâk nakl-i kubûrun tecvîz olunmasına ve Halife-i Müslimîn taraf-ı âlîsinden herhangi bir mes'eleda mezâhib-i ehl-i sünnetden biriyle amel olunmak emir ve irade buyurulur ise onunla amel vacib bulunmasına binâen ve imâm-ı müşârunileyhin mezheb-i makbûlüne tebe'an îcâb eden mekâbirin olmasına binâ'en bu kabîl mekâbirin kuyûd ve şurût-ı mahsûsa dâiresinde olarak nakilleri ve teferru'âtı hakkında tanzim edilmiş olan sâlifü'l-beyân nizâmnâmenin bazı cihetleri tashîh ve ta'dîl ve ünvânı kararnâmeye tahvîl edilerek Meclis-i Umûmiyye'nin ictimâ'ında kânuniyeti teklîf olunmak üzere mevki'-i mer'iyete vaz'ı merhûn-i müsâ'ade-i seniyye-i cenâb-ı hilâfetpenaâhî olduğu bî't-tezekkür sâlifü'l-arz tezkire ve lâyhalar matviyyen arz ve takdîm kılınmakla kâtibe-i ahvalde...

8 Zilhicce sene 1339

13 Ağustos sene 1337

[13 Ağustos 1921]

Bâb-ı âlî Sadâret-i Uzmâ

Dîvân-ı Hümâyûn

122

Esbâb-ı Mûcibe Lâyihası Sûretidir

Memâlik-i Osmâniye'nin her tarafındaki mekâbir-i İslamiyyenin hâli cidden şâyân-ı esef bir vaz'iyette olduğu gibi bunlar meyânında bilhassa çok zamandan beri defn-i emvât edilmeyerek metrûk kalanların da gerek bakımsızlıktan gerek her sûretle vâki' olan tecavüzâtdan dolayı iktisâb ettikleri şekil ve hâl pek çirkin olduğundan bunların bu hâlde bırakılmayarak îcâb-ı hâl ve zamâna muvâfık tedâbir-i müessire ittihâzı mertebe-i vücûbda bulunmuşdur. İstanbul'un her tarafında bu vaz'iyette birçok kabristan mevcûd olup ezcümle Beyoğlu, Galata ve havâlîsindeki kabristanlar o havâlînin ekseri Hıristiyanlara makar olduğu târihten i'tibâren pek elîm bir vaz'iyete düşmüş ve zikrolunan kabristanların cevânibinde bulunanlar tarafından ma'rûz olduğu tecavüzât ve sû-i ist'imâlât kulûb-ı ehl-i İslâmı cidden dilhûn edecek bir mertebede bulunmuşdur. Diğer taraftan bu kabristanlar bugün Beyoğlu'nun en müterakkî ve ma'mûr muhîti dâhilinde kaldığı cihetle hâliyle terki bir taraftan ber-vech-i ma'rûz tecavüzâtın temâdîesine meydan bırakmakla beraber vakfın hâlen o mahallerden istifâdesine de mâni' olduğundan ve esâsen ahkâm-ı şer' iyye îcâbınca nakl-i kubûr cevâza mukârin bulunduğundan usûl-i şer' iyye dâiresinde nakl-i kubûr icrâsıyla bu sûretle hâlî kalacak arâzîden vakıf için nâfi' görülecek sûretde istifâde edilmesi

esbâbının istikmâli lâzımeden görölerek mülâhazât-ı ânifeye tebe'an merbût kararname kaleme alınmışdır.

Bâlâda arz ve îzâh olunduğu üzere bu kabîl kabristanlar İstanbul'un her cihetinde mevcûd olmakla beraber en ziyâde ma'rûz-ı tecâvüz kalanlar Beyoğlu, Galata ve havâlîsinde bulunan mekâbir olduğu cihetle şimdilik yalnız onlar hakkında tatbîki kâfi görölerek birinci maddede Kasımpaşa, Beyoğlu, Galata, Kabataş ve civârındaki kabristanlardan metrûk kalanlardan nakl-i kubûrun icrâ edileceği tasrîh edilmişdir.

Şu kadar ki bu husûs makâm-ı âlî-i meşîhatpenâhînin inzimâm-ı re'y ve muvâfakati lâzımeden bulunduğu cihetle tasvîb-i âlî-i meşîhatpenâhîye müsteniden Evkâf Nezareti'nce bi'l-istîzân irâde-i seniyye-i mülûkâne istihsâliyle nakl-i kubûrun icrâsı münâsib görölerek madde o dâirede tahrîr olunmuşdur. Nakl-i kubûrun icrâsını müte'âkib hâlî kalacak arâzîden vakıf için te'mîn-i istifâde esbâbının aranılması ve vecâibden bulunduğundan bu maksadı istihdâfen ikinci madde kaleme alınmış ve şu kadar ki mahallerinin derkâr olan kıymeti hasebiyle bunların vakfın elinden çıkarılması muvâfık olamayacağı mütâla'asıyla fûruht edilmeyip üzerine evkâf için en nâfi' mebânî vesâire inşâsını te'mînen icâre-i mu'tâde veya tavîle ile âhara îcâr veya suver-i sâire ile isti'mâl olunabileceği gösterilmişdir.

Nakl-i kubûrun icrâsını müte'âkib hâlî kalacak mahallerden istifâde edilecek mebâliğin evvel-be-evvel mekâbir-i İslâmiyenin i'mâr ve tanzîmine hasredilmesi maslahaten muvâfık olacağı gibi ahkâm-ı şer'iyeye de mutâbık bulunacağı cihetle bu nokta bilhassa üçüncü maddeye derc ve tahrîr edildiği gibi âtiyen mekâbir-i İslâmiyenin hâl-i intizâma ifrâğından sonra elde edilecek vâridatın mahall-i sarfı olmak üzere de Evkâf Nezareti'nce en muvâfık görülecek vücûh-ı birr ve hayra tahsis olunacağı gösterilmişdir.

Bir de bu kabîl kabristan mahallerinden şimdiye kadar açılmış bir hayli tarîk mevcûd olup bunlara mukâbil vakfa bir menfa'at te'mîn olunmadığı gibi âtiyen de tarîk vesâire açılmak misillü esbâbdan dolayı istimplâkâta teşebbüs edilmesi melhûz olup her

hâlde hukûk-ı vakfın te'mîni lâzımeden bulunduğundan gerek evvelce istimplâk edilenlerin gerek âtiyen istimplâk edileceklerin bedelâtı devâir-i âidesinden tesviye olunmak îcâb edeceği dördüncü maddeye tasrîhan idhâl edildiği gibi bu sûretle vakfın eline geçecek mebâliğin şuraya buraya sarf olunmayarak üçüncü maddede münderic mahall-i sarfa tahsîs olunmasını te'mînen bu bedelât ile bir akâr iştirâ olununcaya kadar tenmiye olunarak nemâsının o suretle isti'mâl edileceği gösterilmiştir.

Aslına mutâbıktır.